

Om musiken i kyrkan och kyrkomusikern

De senaste tjugo åren kommer kanske att gå till historien som ett av de mest händelserika skeendena vad beträffar utbudet av musik i alla dess former. Både i och utanför kyrkan har utvecklingen varit omfattande. I kyrkan har pågått ett kraftigt flöde av nyskapad musik i alla dess olika stilar för barn- och ungdomskör och vuxenkör, för orgel och instrument och församling.

Musik, sång och religion har alltid hört i hop. Bibeln talar på många ställen om lovsång, om "jubel och sång med pukor och harpor". Psaltaren var från början en sång- och bönbok, en psalmbok.

Musiken i kyrkan — i artikelns fortsättning det sammanfattande ordet för solo-, kör- och församlingssång, orgel- och instrumentalmusik i alla former — genomsyrar en stor del av alla gudstjänster. Med gudstjänster menar jag att allt som förekommer i kyrkan är någon form av gudstjänst. Först alla ordinarie gudstjänster från den lilla morgon- eller aftonbönen till den stora nattvardshögmissan. Vidare alla olika temagudstjänster och musikgudstjänster. Påtagligt rika i mångfald och utformning är musikgudstjänsterna. Rubrikerna är många: solistkonsert, kyrkan sjunger, lördagsmusik, körkonsert, lovsångskväll, allsångskonsert, orgelkonsert, lunchmusik, oratoriekonsert, musik och poesi, kyrkoopera, musical osv.

Musiken är i sig själv oändlig med många "språk" och uttryckssätt. Musiken har en direktkontakt till människan och har kanske den kortaste vägen till människans inre, andligt, själsligt eller psykiskt.

Kyrkans grundmål är att sprida evangelium. Kombinationen ord-ton kan få oss att "lyfta" och förstärka glädje, tro, inspiration, bön, ro och

stillhet. Musiken hjälper oss också att komma ihåg "ordet". Predikan och bön är alltså lika viktig genom det "sjungna" ordet. Genom det som hittills sagts i denna artikel tycker nog någon (kanske prästerna) att jag överskattar musiken i kyrkan. Det kan vara så, och i musiken kan ligga en viss risk. Skön och trygg musikalisk känsla kan förväxlas med andlig upplevelse. Men vid vilka tillfällen är det som det just händer något djupare inom människan? Jo, kanske i församlingslovsångens ögonblick eller genom det sjungna ordets predikan. Människors kommunikation med Gud och inkörspport till det eviga är väldigt mångfacetterad, och exempel fattas nog inte på att t. ex. en ovan kyrkobesökare vid en orgelkonsert har upplevt ett personligt mycket djupare och starkare andligt samtal än en invand högmässobesökare.

Kristendomens tidigare självklara position i skola och samhälle är i dag helt förändrad. För inlärandet av texter och troslära spelar musiken en stor roll och är kanske just nu för kyrkan det starkaste pedagogiska hjälpmedlet. Som kyrkomusiker upplever jag starkt musikens betydelse i kyrkan och församlingen. Statistik skall man ju akta sig för, men faktum är dock att många och i vissa fall de flesta kyrkobesöken numera på ett eller annat sätt är kopplade med musiken.

Jag är alltså kyrkomusiker, körledare och organist i S:t Nikolai i Halmstad, en gammal cityförsamling med 11.000 invånare. Kyrkan vid Stora Torg är en framför allt i interiören mycket vacker helgedom, nästan katedral, med en stor läktarorgel och en ny nittonstämig kororgel och mycket god akustik. Femton meter från kyrkan finns en ganska nyinredd förstklassig körsal med eget tjänsterum i anslutning. De materiella

tillgångarna är alltså mycket goda. Det "levande" materialet är också gott. Två barnkör, en ungdomskör, en kyrkokör och en oratoriekör. De ordinarie gudstjänsterna och musikgudstjänsterna är många till antalet. Varje lördagsförmiddag kl. 10 är det lördagsmusik, en kort musikgudstjänst med avslutande bön och psalm, och två söndagskvällar i månaden större musikgudstjänster. Härtill kommer förrättningar, dop, vigslar och jordfästningar samt undervisning av elever.

Ofta tänker jag att det är en förmån att ha ett sådant yrke som jag har där man får uppleva många fina "lyftande" stunder och även röna uppskattning och tacksamhet. Detta med "tacksamhet" kan ibland t. o. m. upplevas lite jobbigt. Människor har lätt för att visa sin uppskattning för musiken, men jag måste intala mig själv att den inte beror på mitt spel eller min ledning: till största delen beror uppskattningen på att musiken i sig själv har gett en direkt upplevelse hos lyssnaren. För t. ex. en präst måste denna situation vara annorlunda. Hur många människor säger tack för en bra predikan?

Till de ovan nämnda arbetsuppgifterna kommer en bit som jag personligen tycker är svår och mycket tidskrävande. Det är de administrativa uppgifterna. En uppräknig av dessa skulle vara tröttande, men jag nämner några: planering (musik i gudstjänster och musikgudstjänster, repertoar för körerna), brev, telefon (körer, ensembler – egna eller gästande), ekonomi, reklam, notanskaffning och -arkivering, instrumentvård, kollegieträffar, sammanträden osv. Den administrativa delen växer ju större verksamheten är. Ett problem av annan art är jag själv som musiker. Jag skulle vilja och behöva: öva (spela, sjunga, dirigera), skriva noter, förbereda gudstjänster och körövningar, själv sjunga och musicera tillsammans med andra grupper, få fortbildning.

Här är alltså min situation. Ett arbete med viktiga uppgifter och oändliga möjligheter. Hur skall jag hinna? Ja, jag hinner inte, jag är otillräcklig, ett faktum jag helt enkelt måste acceptera.

Ibland tänker jag så här: så bra om jag fick välja och profilera mig i mitt arbete, jobba med det jag tycker är roligast eller som jag är bäst på. Jag har kolleger som, p. g. a. annan tjänstetyp eller där tjänsten är delad upp på två musiker, kan koncentrera sig på färre uppgifter. Men det går inte på den typ av organisttjänst jag har, där man är ensam, där man helst bör vara bra på allting, ha musikaliska kameleontegenskaper och kunna tala alla musikaliska språk från visan till oratoriet och ta vara på alla möjligheter som finns.

Samarbetet och kontakten med präster och övriga anställda i min församling är bra. Vi kan i botten kanske ha olika meningar om saker och ting, men vi håller oss på samma järnvägsspår, vi växlar inte i olika riktningar. Ibland kan jag få en känsla av att präster m. fl. tycker att jag inte är så intresserad av vissa saker och ting som dyker upp, men min förklaring är enkel: jag hinner helt enkelt inte med. I detta sammanhang kan jag nog också påstå och även tala för andra kolleger, att kyrkomusikern, trots kontakten med ett väldigt stort antal människor i körer, musiker, kyrkobesökare, m. fl., ibland känner sig ganska ensam i sitt yrke.

Musiken är en oändligt rik gåva till alla människor. I kyrkan är musiken ett redskap för lovsång och evangelium. Det kanske finaste musikredskapet i denna tjänst är kören, som genom sin sociala sammansättning och åldersfördelning av människor från många olika miljöer, i sin mycket aktiva och hängivna verksamhet, själv stärks och fördjupas inåt samtidigt som medlemmarna skapar och ger ut till andra människor. Kören är en av kyrkans största "frivilliga" grupper, där det framför allt finns människor i medelåldern. Körerna har under mina nio år i S:t Nikolai inte fått något arvode och betalar själva största delen av kostnaden vid t. ex. utlandsturnéer. Ibland önskar jag att kyrkans förtroendevalda i råd och nämnder samt medarbetare personligen skulle ta kontakt och hälsa på körmedlemmar någon gång när vi är i farten i gudstjänster eller konserter. Jag tror vi i kören skall ta och särskilt

bjuda in dem någon gång.

Det har, som jag nämnde i inledningen, skapats mycket ny musik för kyrkan. Detta gäller inte minst musik till högmässan. En påtaglig vitalisering av gudstjänsten har skett. Det är glädjande och har inneburit en hjälp för många människor. I min S:t Nikolai församling har vi ännu långt kvar till en fullödig högmässa, men jag hoppas att 1985 (Kyrkomusikens år) ytterligare skall hjälpa oss en bit på väg. Men all nyskapad musik är inte bra. Mycket av det nyskapade har en kort livslängd. Det snabbt förbrukade har givetvis även sin uppgift, men glömmet vi bort kvalitet, tappar vi snart fotfästet. Musiken i kyr-

kan bär på ett oskattbart kulturarv. Vi måste skapa och tänka framåt mer än för dagen. Musikens makt är stor. Ett ex.: en församlingssång med bra melodi men urdålig text sjungs mycket, en dålig melodi med en underbar text används aldrig.

Mitt uppdrag var att skriva utifrån min egen situation i församlingen och tjänstetyp. Förhållandena för kyrkomusiken och kyrkomusikern är givetvis olika i andra församlingar. Med hälsningar från Halmstad: Jag tror på en tilltagande lovsång i församlingen.

Paul Tufvesson